

Posudek disertační práce autorky Mgr. et MgA. Dariny Alster

POST-PERFORMANCE

TEKUTÁ IDENTITA NA PŘELOMU CIVILIZACE

FLUID IDENTITY AT THE EDGE OF CIVILISATION

Darina Alster je významná performerka, která patří mezi důležité postavy současného umění v Česku. Je známá svými výraznými performance, ve kterých zkoumá otázky identity, těla, rodu, sexuality, ale i hranice mezi uměním a každodenností. Její díla jsou známá propojením experimentu, mediálního umění, fyzického projevu s feministickými podtexty. Její dizertační projekt je založen na vlastní zkušenosti z uměleckých skupinových intervencí v spolupráci s nehierarchickými uměleckými uskupeními. Práce je dobře zakořeněna v komplexním teoretickém kontextu, kde řadí vybrané teoretické přístupy, popisy performativních situací, autorské texty a poetické asociace.

Témata umělecké práce zařazené v dizertační práci Dariny Alster mají ve středu zájmu post-performance, jsou zcela aktuální a rezonují s dnešními společenskými, ekokritickými a filozofickými otázkami. Zaměření na koncept post-performance, jehož základem je reflexe emocí, kolektivního těla a performativních situací, zde otevírá otázky ve snaze o vzájemné porozumění v kontextu společenského odcizení a možností změny. Spojuje teoretické poznatky, spirituální dimenze a uměleckou praxi a nabízí osobní kritické pohledy na současné umělecké formy jako nástroje k vícevrstvému (či rhizomatickému) dialogu a pozitivní transformaci.

Dizertační práce Dariny Alster splnila své stanovené cíle – propojuje teoretická východiska s vlastním uměleckým výzkumem, realizovanými projekty a performancemi a také specifickými metodologickými přístupy. Autorka vnímá koncept post-performance zároveň jako prostor, kde se výrazně otevírají možnosti chápání a propojování rozličných východisek v současném umění. Při studiu teorie, zpětném pohledu na vlastní uměleckou praxi a uvažování o experimentálních strategiích dospěla k hlubšímu porozumění aktuálním otázkám spojeným s vícero důležitými terény performativního aktu. Využívá své vlastní tělo a těla spolupracujících osob jako primární prostředek k pohledu na vnitřní prožívání („dotekové přemýšlení“) či

sociální normativní struktury. Její pohyb v takto vymezeném umělecko-sociálním prostoru je směsí spontánnosti, fyzických technik a emocionálního aktu – na základě formativní osobní zkušenosti klade otázky spojené s genderovou identitou a osvobozením od konvenčních sociálních očekávání. Její performance kriticky zrcadlí mocenské vztahy, stereotypy a patriarchální mechanismy z hlediska aktuálních feministických konceptů. Tělesnost a introspekce jsou zde nástroji experimentu, ale i sebepoznání či boje za autonomii. Její performativní akty jsou zároveň společenským komentářem a kritikou různých forem kontroly, normativity a z toho plynoucího ohrožení. Alster se stala známou svou otevřeností vůči novým formám a možnostem spoluprací a přiznanými inspiracím, přičemž performance jsou mnohdy jedinečné, intuitivní a reflektují konkrétní situaci nebo stav.

V centru písemné práce autorka uvádí několik filozofických konceptů, které jsou navzájem propojeny, zejména v rámci současných teoretických diskusí o (spekulativním) posthumanismu, tekuté identitě a dynamice duše. Tyto koncepty autorce nabízejí způsob, jak pochopit a reflektovat v dílech fluiditu, adaptabilitu a nejistoty v současném i možném budoucím psychologicko-sociálním světě. Posthumanismus, který zpochybňuje tradiční chápání člověka jako autonomního, racionálního a odděleného od ostatních forem života či technologií, reflektuje, jak technologie, umělá inteligence, ekologie a hybridní identity přeměňují chápání subjektivity, identity a lidské existence. Spekulativní posthumanismus pak zkoumá hypotetické možnosti, kde mohou technologie, genetické manipulace nebo kybernetické sítě měnit naše chápání identity, biologickosti a subjektivity. Tento přístup se opírá o koncepty spekulativní filozofie (obvykle spojené s autory jako Graham Harman, Nick Bostrom nebo uváděný Timothy Morton) a předkládá budoucí scénáře interakcí mezi technologií, biologií a subjektivitou. Spekulativní posthumanismus zahrnuje zvědavost o alternativní formy existence a subjektivity, které se vymykají tradičním lidským normám.

Koncept tekuté identity byl v historicky nedávné minulosti spojen především se sociologem Zygmuntem Baumanem, který popsal identitu jako méně stabilní a konstantní v současné postmoderní společnosti. V tomto kontextu tekutá identita odkazuje na to, jak jsou individuální identity flexibilní, proměnlivé a kontextuální, tzn. nejenže jsou ovlivněny technologickým vývojem, ale i sociálními, kulturními a politickými faktory. V digitálním věku jsou naše identity často performativní a proměnlivé, zejména v online prostředí, kde můžeme prezentovat různé verze sebe samých v závislosti na kontextu či publiku. Autorka zajímavě rozvíjí pojem tekuté identity tak, že nepředstavuje neměnné konceptce „kdo jsem“, ale spíše neustálou dynamickou

formu, která se transformuje v závislosti na interakcích s technologií, komunitou nebo individuální psychologií. Vzhledem ke spekulativním scénářům může tekutá identita předstihovat naše tradiční chápání subjektivity a individuálního sebevědomí. Jako autorka naznačuje, znamená to adaptabilitu, ale i nejistotu v rámci nových systémů a environmentálních kontextů. V souvislosti s tekutou identitou by se mohla "tekutá dynamika duše" chápat jako koncept, který zkoumá, jak se emocionální a psychologické aspekty naší identity mění a přetransformují v kontextu neustálých změn v digitálním, ekologickém nebo sociálním světě. Tady jde o představu, že duše není stabilní entita, ale neustále se měnící a adaptující forma, podobně jako v případě tekuté identity. Duše jako tekutý koncept znamená neustálou otevřenost transformacím, hybridizaci a ekosystémovým změnám v rámci technologií, přírodních systémů a společenské dynamiky. Autorka upozorňuje především na rozplynutí hranic mezi individuálním a kolektivním vnímáním v definovaných prostředích. Vzhledem ke spekulativním scénářům může tekutá identita předstihovat naše tradiční chápání subjektivity a individuálního sebevědomí.

Alster tedy chápe performance jako spirituální akt pro všechny zúčastněné, kde „obecná performativita“ překračuje svůj tradiční rámec. Oceňuji její umělecké a protestní aktivity, přičemž v jejím textu je zvláště zajímavé autorské poetické vyjádření, které představuje hluboký umělecký akt samotného psaní. Oceňuji také její mimořádnou osobní zainteresovanost a otevřenost. Post-performance je pro ni médium, jehož význam se vytváří prostřednictvím fyzických či afektivních zkušeností, přičemž reflektuje souvislost mezi fenomenálními a sémiotickými těly a objekty. Otázky pohybující se kolem somatických efektů, kolektivních zážitků a emocionálních přenosů jsou referovány s důrazem na to, jak tyto faktory pomáhají v interpretaci autorského příspěvku.

Zajímavým aspektem je i otázka, jak mohou být běžné fyzické a emocionální reakce performujících součástí jejího výzkumu. Například rušivé faktory (vnitřní či vnější), tělesné vjemy, psychologické faktory nebo vliv empatie mohou formovat performativní významy a kolektivní vnímání. Zajímavě se to komplikuje v perspektivě vnímání těla kolektivního, které je nahlíženo jako fluidní a nebinární. Reflexe těchto vlivů by mohla přidat další vrstvu autorčiny interpretaci.

Darina Alster ve své dizertační práci představila originální a inspirativní pohled na vztah mezi teorií, performancí a post-performance. Využívání interdisciplinárních přístupů, jako je rhizomatické myšlení a experimentální jazyk, jí umožnilo vytvořit originální výzkumné

propojení teorie, umění a spirituality. V prostoru textu je mnoho podmanivých imaginativních obrazů, což zároveň pokládám i za vyjádření osobních politik.

Formální úprava dizertační práce a její jazyková úroveň je na dobré úrovni, vyskytují se drobné chyby. V případě autorčina zájmu, jelikož autorka záměrně překračuje standardní kategorie analytického jazyka a psaní je pro ní podle jejích slov prostředkem rozšíření a multiplikace těla, doporučila bych v případě publikování konečnou podobu upravit jako atypickou publikaci se specifickou grafickou úpravou (viz blíže v pojednání). Dizertační práce splňuje podmínky uvedené v § 47 odst. 1 4 zákona. Studentka prokázala tvůrčí schopnosti ve vybrané oblasti výzkumu a její práce splňuje požadavky kladené na dizertační práce v daném oboru. Na základě předložené dizertační práce, v případě její úspěšné obhajoby, vřele doporučuji udělení akademického titulu Ph.D.

Pavλίna Fichta Čierna

Otázky:

1. Přestože jsou umělecká práce i text velmi působivé, doporučuji se jistým způsobem zaměřit také na konkrétní somatické aspekty diskomfortu a kolektivní emocionální reflexi v rámci performancí, aby byla práce více orientována i na empirické zkušenosti. Co si o tom myslíte?

2. Jaké jsou podle Vás hranice kolektivních mechanismů při umělecké praxi?

Nepovinná otázka: Pokud si představujeme ideální kolektivní nastavení v propojení myslí a chápání stavu dnešního světa, jak podle Vašeho názoru do tohoto systému (v uvažování nejen uměleckém) můžeme teoreticky zapojit rovněž lidi se specifickými osobnostními charakteristikami (poruchy osobnosti, narcistická porucha a pod.)?